

Östtimor - översikt

Säkerhetsläget än mer förbättrat men fortfarande inga åtal för attackerna den 11 februari. Antalet internflyktingar fortsätter att minska. Regeringen har både budgetproblem och spenderbyxorna på. Innebär korruptionen normalisering?

Säkerhetsläget

Först och främst kan vi glädjande nog fastställa att säkerhetsläget, även om det fortfarande lätt kan försämrats katastrofalt, förbättrats ytterligare. Den före militärpolischefen Alfredo Reinados död och hans följeslagares kapitulation liksom lösningen av de övriga 2006 avskedade soldaternas läge har, som vi förmodade, gjort att det inte finns någon "väpnad upprörelse" längre. Gängvåldet har också minskat kraftigt i Dili och andra orter.

Australien och Nya Zeeland har därför med hänvisning till det förbättrade säkerhetsläget beslutat att minska sina i International Stabilisation Force ingående trupper. Australien kommer i början av 2009 att minska antalet soldater i styrkan stationerad i Östtimor med 100 till omkring 650 soldater. Detta tillkännagavs i slutet av oktober av Australiens försvarsminister Joel Fitzgibbon. Nya Zeeland har redan dragit tillbaka ett helikopterförband från Östtimor och har nu 150 soldater kvar i Östtimor.

Förenta Nationernas polis i Östtimor, UNPol, som omfattar omkring 1.500 poliser, har också börjat överföra en del av ansvaret till Östtimors egen nationella poliskår, PNTL. Avsikten är att de 3.000 inhemska poliserna ska ha tagit över fullständigt i maj 2009.

Flyktingar återvänder trots rädsla

Fram till december 2008 hade 41 läger för internflyktingar stängts, varför det finns 16 kvar, som regeringen hoppas kunna stänga senast i februari. Det finns omkring 2.200 familjer kvar i de 16 lägren, det betyder ungefär 15.000 personer. Men det är mycket svårt att få en säker uppfattning om antalet kvarvarande flyktingar, olika källor har olika siffror.

Främsta motivet för att återvända från lägren är nog pengar. Regeringen betalar upp till 4.500 dollar för ett helt förstört hus, hade man inget eget hus får man 200 USD för "reintegration". Varje person som lämnar lägren får också 16 kg ris. En del av dem som lämnar lägren flyttar till mer eller mindre provisoriska övergångsbostäder tillhandahållna av regeringen, men många som lämnat lägren bor fortfarande i tält eller tillfälliga skjul. Detta för att antingen deras gamla bostäder är helt förstörda eller för att de är rädda för sina gamla grannar.

Hittills så har fler än 10.000 familjer fått ersättningar för förstörda hus eller reintegrationsbidrag.

Upplösningen av lägren och återvändandet sker enligt den nationella återhämtningsstrategin, Hamutuk Hari'i Futuru, sedan december 2007. Norska flyktingrådet har deltagit i arbetet.

En av de viktigaste konfliktorsakerna när flyktingarna återvänder är "landfrågan", oenighet om ägarskap till hus och mark. Det är mycket få i Östtimor som har dokument som visar att de äger sina hus och sin mark. Det är också oklart vilka lagfarter som ska gälla, de portugisiska, de indonesiska, de traditionella eller dagens faktiska. En del av flyktingarnas hus är ockuperade av andra, som kanske förbättrat dem, och nu får ockupanterna en ersättning för förbättringar, annars bara 200 USD för att lämna dem. 200 dollar är mer än en genomsnittlig månadslön för en statstjänsteman. Det är ministeriet för social solidaritet som ser till att det blir medling mellan de återvändande flyktingarna och eventuella husockupanter.

Avundsjuka mot internflyktingarnas "återvändarpengar" ger också upphov till konflikter.

Naturligtvis är regeringen orolig för arbetslösheten och dess följder när "återvändarpengarna" tagit slut.

Återvändandet från lägren har uppenbarligen, enligt vad som indirekt framgår av rapporter om antalet återvändande under hösten, tagit fart under andra halvåret 2008.

Stängningen av lägren är dock bara en del av de insatser som krävs för en fullständig återhämtning efter oroligheterna under våren 2006, säger regeringen. Ägandefrågorna och arbetslösheten, vatten och avlopp samt skolgång är också problem som behöver lösas.

Attackerna 11 februari

När det gäller attackerna mot presidenten och premiärministern den 11 februari 2008 så har åtal fortfarande inte väckts. Oklarheterna som vi skrev om i nummer 38 kvarstår.

Ekonomisk utveckling

Under de sex åren 2001-2007 ökade antalet fattiga, de med inkomster mindre än 0,80 USD per dag, från 40 till 50 %. Bruttonationalprodukten (BNP), om man bortser från oljesektorn, stagnerade under dessa år och omräknat till BNP per invånare minskade den med 12 %. Det framgår av en rapport från Världsbanken och finansministeriet i Östtimor [1]. Rapporten bygger på uppgifter från över 4.000 familjer.

I ett pressmeddelande [2] har regeringen kommenterat rapporten. Den tror att dess politik kommer att ge utslag i statistiken för 2008 och uppskattar att den verkliga ökningen av BNP i icke-oljesektorn blir 10 % 2008.

Nu finns det trots allt en hel del positivt som görs. Så har till exempel fem nya broar invigts i Viqueque

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA. Material som publiceras i Merdeka & ÖsttimorInformation kan också publiceras i <http://www.globalarkivet.se>.

och Lautem (längst österut) efter två års byggande. Det öppnar nya möjligheter för jordbruket i distrikten. Broarna har finansierats av regeringen och EU och byggts av FN. [3]

Ett litet vattenkraftverk, det första i Östtimor, driftsattes i Gariuai i november. Den genererade elkraften distribueras till närområdet, som bland annat omfattar staden Baucau, som nu kan få el dygnet runt utan avbrott. Vattnet från två källor genererar elkraft innan det får flyta ut på risfält. Mer än 1.500 lokalanställda arbetare deltog i byggandet. Projektet är en del av samarbetet mellan det norska vatten- och energidirektoratet och Östtimors ministerium för infrastruktur. Samarbetet ska resultera i fler vattenkraftverk. [4]

Utöver dessa små vattenkraftverk har Östtimors regering köpt två mycket stora oljekraftverk från Kina. I köpet ingår också uppbyggnaden av kraftledningar genom hela landet. Med en beräknad kostnad på 10, 85, 160 och 120 miljoner dollar under 2008, 2009, 2010 respektive 2011 är det det hittills största projektet i Östtimor. Kraftverken kommer att drivas med "smutsig" tjockolja och ge mellan 150 och 200 MW, vilket kraftigt överstiger till och med det för 2025 beräknade behovet på 110 MW. Inköpet gjordes mycket snabbt och både det-ta, storskaligheten och tjockoljedriften har kritiserats. Det ena kraftverket ska byggas i Manatuto på nordkusten, det andra i Manufahi på sydkusten. Regeringen hoppas att kunna börja leverera el utan avbrott till vart och ett av de 13 distrikten under 2009, under 2010 ska elen nå till alla underdistrikt. [5]

Sedan 2005 har Östtimor exporterat kukuinötsolja (candle nut oil) till Hawaii. I oktober gjordes den hittills största exportaffären med 1.239 ton kukuinötsolja på 619.00 USD och 2.000 ton kopra för 900.000 USD den här gången med ett indonesiskt företag. Intäkten är viktig för att utveckla jordbruket i Covalima. [6], [7]

Delar av den stora tilläggsbudgeten för 2008 har av appellationsdomstolen förklarats för olaglig. Regeringen har hittills inte velat acceptera detta utan tycks obstruera beslutet.

Nu har regeringen börjat spendera de stora intäkterna från gas- och oljefyndigheterna. Det har den gjort för att köpa sig åtminstone en tids lugn. Utöver pengarna till flyktingar som återvänder så får alla statsanställda gratis

ris varje månad och en trettonde månadslön till jul. Vidare så får de som fyllt 55 år en pension på 20 USD varje månad, något unikt för ett utvecklingsland. Bychefernas kontor har utrustats med satellit-tv, polisstationerna med datorer och skrivare. Hundratals studenter kommer att studera utomlands med regeringsstipendier. Staten betalar för att få tidigare skräpiga gator sopade och subventionerar rispriset. Tidigare i år har de 600 år 2006 avskedade soldaterna fått 8.000 USD var för att fredligt återvända till sina byar. [8]

Många, bland andra Fretilins ledare Mari Alkatiri, kritiserar regeringen för dessa utbetalningar, som de menar inte löser problemen och kan skapa ett bidragsberoende samt används för importvaror. Å andra sidan kan ett ökat penningflöde kanske bidra till att sätta fart på den ekonomiska utvecklingen.

Korruptionen ökar

Korruptionen är omfattande och tycks tyvärr öka ytterligare. Anklagelserna är många och en del riktar sig mot justitieministern. Hennes man har fått sälja olja förmånligt, vad som åtminstone för mig känns allvarligare är att hennes släkting, den tidigare inrikesministern Lobato som dömts till fängelse för sin delaktighet i våldet 2006 och ännu inte avtjänat straffet, fått resa till Portugal för att där "studera".

Tommy Pollák

Referenser

1. *Timor-Leste: Poverty in a Young Nation*, Dili, 2008-11-26
2. Pressmeddelande från regeringen, 2008-11-26
3. Gemensam kommuniké från EU och UNDP, 2008-11-18
4. macauehub, 2008-11-19
5. La'o Hamatuks webbplats "Power Plant and National Electrical Grid Mega-project or mega-problem?", 2008-12-04
6. "Buy Local Build Timor-Leste", 2008-11-14
7. USAID/Timor-Leste, 2008-03-29
8. Lindsay Murdoch i *The Sydney Morning Herald*, 2008-11-22

Övriga källor

- IRIN, 2008-12-01
- OCHA: Humanitarian Update 2008/Issue No. 20, 11 november
- Ministeriet för social solidaritet, 2008-06-18